

ผลของบุญ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๔๐

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตอนนี้เรายังพูดเลยว่า พอเห็นพระมานี้ ขายก่อนซื้อ สุขก่อนห้าม เพราะความไม่เข้าใจใจ ความไม่เข้าใจนี้มันทำให้พูดอะไรไปผิดประเด็น เวลาเราพูดอะไรออกไปครูบาอาจารย์ยังต้องกลับมาแก้เลย แต่อย่างที่เราพูดว่าเวลาชิมอะไรรสชาติก็แตกต่างกันออกไป

เราสังเกตเห็นไหม อย่างเช่น ผลไม้ตกลงมาจากต้น หลุดขั้วแล้วตกลงมา มันจะฟาดกับต้นไม้มาก่อน เสร็จแล้วมันจะหล่นลงพื้นเลย เห็นไหม มันจะเสียเวลามันหลุดจากขั้วมัน

ความรู้สึกเราก็เหมือนกัน เวลาเราดับ ไปก็เหมือนกัน เราจะปล่อยให้เป็นอย่างนั้น หรือ ถ้าเขาไม่เชื่อตามศาสนา หรือว่าทำตามความเห็นของเขา หลุดออกมาที่เหมือนหลุดออกจากขั้ว อะไรก็แล้วแต่เวรแต่กรรม จริงไหม หลุดออกมาจากขั้วมา มันก็ฟาดกับกิ่งไม้ ก่อนว่ามันจะลงถึงพื้น

แต่อย่างนี้ ผลไม้อย่างนี้เราเอาตระกร้อขึ้นไปสอยมันมา โอ้โฮ สุขหมดเลย บุญกุศลนี้รองรับ บุญ.. บุญ.. บุญและกุศล เหมือนกับจิตใจ เหมือนกับความรู้สึกเรา เรารู้ อะไรเป็นอะไรไป

อย่างเช่น อย่างพวกเราเจ็บไข้ได้ป่วยไหม? เจ็บไข้ได้ป่วย หมอเจ็บไข้ได้ป่วยไหม? เจ็บไข้ได้ป่วย คนตายนี่ปกติเห็นไหม ก็เหมือนกับพวกคนไข้ แต่ถ้าพวกหมอตายล่ะ พวกหมอเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย เขาจะรู้ว่าเขาเจ็บไข้ได้ป่วย แต่เขาจะรักษาของเขาได้ เขาจะเข้าใจใจ

บุญกุศลเป็นอย่างนั้น มันต้องเป็นสภาพเดียวกัน หลุดออกมาจากขั้วเหมือนกัน แต่หลุดออกมาจากผู้รู้ใจ หลุดออกมาจากความเข้าใจใจ เห็นไหม เราประคองชีวิตเราไป

ได้ดีกว่าเราไม่สะเปะสะปะไปตามกิ่งไม้ เราไม่ตกลงถึงดินเห็นใหม่ เราจะเอาตะกร้อรับ บุญกุศลรับเราลงมา นี่ความรู้ความเข้าใจของบุญกุศล เราทำของเราอย่างนั้นเลย นี่มันถึง มาเข้ากับตรงนี้ แล้วความรู้ รู้อย่างไร ความรู้กลับมาเชือดตัวเองหรือ

เมื่อก่อนไม่เข้ามาศานานะ ก็ไม่เห็นมีอะไรเลย พระอยู่ไปวันๆ ไม่เห็นทำอะไร เลย พอเข้ามาเห็นใหม่ ยุ่งไปหมดเลย เพราะความรู้เกาะตามกิเลส กิเลสมันใช้ความรู้ แปรเป็นความยึดติด ความไม่เข้าใจ แต่เราเข้าใจตามหลักความจริง

อย่างเช่น สัต ๒๒๗ แต่ความจริงสัตนี้มันมี ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรี แต่เวลาสัต ๒๒๗ นี่มันเป็นสัตในปาฏิโมกข์ เป็นธรรมบัญญัติของสงฆ์ไง แต่พระสมัยพุทธกาลเวลาจะ สิบบอกว่ายุ่งมาก พระพุทธเจ้าบอกให้รักษาเจตนาเห็นใหม่ รักษาใจตัวเอง สัตหนึ่งได้ ใหม่ รักษาสัตข้อเดียวได้ใหม่? ได้ รักษาอะไร? ให้รักษาหัวใจ อยู่ได้

เพราะถ้าผิดแล้วมันมีเจตนาตัวทำผิดใจ ถ้าไม่มีเจตนาละ มันก็เป็นความผิดแต่ไม่ เป็นอาบัตินะ เพราะเป็นอนาบัติใจ ไม่ครบองค์ประกอบของอาบัติก็ไม่ครบองค์ประกอบ ของความผิด ต้องมีเจตนา มีการกระทำ มีผู้เสียหาย

แต่พอเราเริ่มศรัทธา เวลาเราทำอะไรเราก็ก้าวผิดไปหมดเลย เพราะเราก็ก้าวผิดใจ แต่ความจริงยังไม่ผิด พวกนักศึกษาปรีชาถึงว่าทำแล้วไม่ค่อยผิด เหมือนนักกฎหมายมัน จะเลี้ยงได้ เขาเลี้ยงบาลี อันนี้พอเลี้ยงบาลีมันก็ไปได้ แต่เราไม่ใช่อย่างนั้น เราต้องคิด อย่างนี้

พระพุทธเจ้าสอนใจ “แก้วน้ำมีน้ำเต็มแก้วเลยแล้วเราเทน้ำออกหมดเลย แล้วตั้ง แก้วขึ้นมา”

ท่านถามว่า “แก้วมีน้ำไหม?” เราก็บอกว่า “ไม่มี เพราะเทเราน้ำออกหมด”

แต่ความจริงมันมี มันต้องมีติดแก้วอยู่ใช่ไหม กิเลสของมนุษย์มันเป็นอย่างนั้น ความลังเลสงสัยมันต้องมีอยู่ในใจตลอดเวลา

ถ้าเราไม่มีเจตนาเราไม่ตั้งใจถือว่าแก้วน้ำไม่มี มันไม่มีน้ำแต่มันมีความสงสัยเรา ต้องตัดตรงนี้ให้ได้ไง พอเราตัดตรงนี้ได้ก็เป็นความสุขของเราละ ตัดความลังเลสงสัย

ตัดนิวรรณธรรมอันนี้ออกไปแล้วเราทำความดีของเราไป ผิดถูกเราไปแก้ไข มันแก้ไขไปรวบรวมไปเป็นปัญญา

ถ้าปัญญาของศาสนานะ ปัญญาคือความรอบรู้ในกองสังขาร สังขารคือความคิด ใจ ปัญญาที่รู้ความคิดอีกทีหนึ่ง อันนี้ปัญญาชาวพุทธ ปัญญาของพระพุทธเจ้า ปัญญาที่แบบควบคุมตัวเองได้ใจ

อย่างเช่น เราอยากทำอะไรโดยผิดพลาดหรืออยากทำอะไรที่เราถึกคะนองไปแล้วมีปัญหาอีกตัวหนึ่งมาควบคุมตัวนี้ได้ นี่ปัญญาคือการควบคุมตัวเอง โลภียะ โลกุตตระใจ เริ่มเป็น โลภียะ เริ่มเป็น โลกุตตระ

โลภียะเหมือนกับคิดแบบ โลก ใจ คิดแบบที่เราประกอบอาชีพ คนมีปัญหา มาก เห็นไหมนี่ โลภียะ คิด พอคิดแล้วเราก็เป็นส่วนหนึ่งของความคิด พอเราเป็นส่วนหนึ่งของความคิด เราต้องเป็นตัวจักรหมุนไป ความคิดมันเป็นไปใช่ไหม แต่โลกุตตระคิด เพื่อให้หยุดใจ มันหมุนแบบลูกข่าง คิดแล้วหยุด ปัญหานี้เป็นปัญญาชาวพุทธ พอนั่งคิด แล้วเอ็งก็หมุนไปเลยว่าเราต้องแก้อย่างนั้นๆ ต้องการอย่างนั้นๆ เราคิดเห็นไหม นี่ความคิดแบบโลภียะ แล้วโลกุตตระละ ความคิดมาตัดอนความคิดอันนี้ให้หยุด

อย่างเช่นที่พูดเมื่อวาน ถ้าพูดอย่างเวลาตายแล้วต้องมากำหนด อันนั้นผิคนะ ผิดเลย เพราะอะไร ความจริงนะ ถ้าเป็นคำว่าผิคนะเป็น ๒ ประเด็น ผิดหมายถึงว่า ถ้าจะให้เป็นอย่างนั้นนะ โยมคนนั้นมันจะตายไม่ได้เลย เพราะมันไม่มีอย่างนี้เลยจริงไหม ถ้าคุณไม่มีจะทำอย่างไร

แต่ถ้ามันเป็นนิสัยของเขา เป็นไป อย่างเช่นว่าคนถนัดทางนี้ละ แต่ถ้าพูดถึงหลักความจริง มันจะสิ้นตั้งแต่วันที่สมุจเฉทปหาน วันที่สำเร็จใจ พอวันที่สำเร็จแล้ว เพราะฉะนั้นจะตายอย่างไร ได้ตลอดเวลาเลย เพราะอันนั้นมันแน่นอนอยู่แล้ว

ก็อย่างเช่น เราหวังเครื่องประดับ แก้วแหวนเงินทองนี้ เราเป็นหวังมากเลย ถ้าเราปกติ แต่เวลาเราเจ็บไข้ได้ป่วย เราจนตรอก เราจะหวังอะไรละ นี่ก็เหมือนกัน เวลาพวกที่ว่าจะเข้ามาน พวกนี้มันเหมือนแก้วแหวนเงินทอง เพราะมันไม่ใช่จิต

แต่ถ้ามันถึงจุดๆ หนึ่งแล้วมันกระเทือนความรู้สึกไป ความรู้สึกอันนี้เหมือนกับ เช่น เรารักอะไรล่ะ อันนั้นมันเป็นอาการของจิตทั้งหมด แต่ถ้าเราไม่ปล่อยทั้งหมดเลย มันมีความรู้สึกใช่ไหม นั่นละตัวมัน ฉะนั้นถ้ามันจะตายมันต้องวิ่งไปตรงนั้นหมด คนเราจะตายนะมันจะวิ่งเข้าตรงนี้ ตรงนี้เป็นจิตตัวจิตปฏิสนธิ ไม่ใช่อารมณ์รูปภายนอกนี่ไง

อย่างเช่น พวกเราพวกประมาท จะคิดเรื่องโน้นคิดเรื่องนี้ พอมันบีบรัดเข้ามาๆ มันคิดถึงตัวเราละ ถ้าบีบรัดถึงตัวเรานี้มันไม่คิดถึงตัวเราแล้ว มันคิดถึงความรู้สึก เพราะมันเจ็บไข้ได้ป่วยไง มันจะบีบเข้าไปภายใน แล้วตัวนี้มันรอบอยู่แล้ว มันจะไม่ตกใจอะไรเลย มันพร้อมที่จะไปเลย ฉะนั้นถึงว่าไม่ต้องตื่นตื่นตกใจ ทุกวินาทีพออัน โน้นขยับมันเข้านี้ละ

แต่ของพวกเราไม่อย่างนั้นเพราะปุณฺณนะ พอเวลานี้มันขยับ มันออกไปข้างนอก ก่อนใหม่ๆ เห็นใหม่จะเป็นห่วงเขาไปหมดเลย ไม่เคยห่วงตัวเองเลยนะ แต่ความจริงมันห่วง มันแบบว่ากิเลสมันบังงา แต่ถ้ามันสิ้นแล้ว มันไม่มีอะไรจะห่วง

สมมุติว่าข้างนอกนี้ว่าง พุงออกมามันทะลุไปเลย คือมันไม่มีภพ ไม่มีภวาสวะตัวนี้เป็นตัวรองรับไว้ เห็นใหม่ เหมือนกับว่าไม่มีตัวใจรองรับไว้ มันหมดแล้ว ถ้ามันย้อนกลับมาๆ ย้อนกลับตรงนี้ปั๊บ ไม่มีอะไรเลย โลกมันสบาย ไม่มีการหลอกในหัวใจว่าอย่างนั้นเลย หัวใจนี้มันหลอกตลอด หัวใจมันจะหลอกตลอดนะ กลัวไปหมดแล้ว จินตนาการไปหมดเลย ถึงบอกว่ามะม่วงหลุดออกจากขี้ใจ มันพาดไปทั่วละ

ถ้าเราห่วง เราจินตนาการ ใจตัวนี้มันจะคิดไปหมดเลย แล้วอันนี้เป็น โทษนะ อย่างที่ว่านี้ มันเป็นโทษหมายถึงว่ามันกังวลใจไหม มันก็คิดไปเรื่อยเปื่อย เหมือนกับคนไม่เอาตะกร้อสอยลงมาไง ไม่มี ไม่รองรับ แต่ถ้ามันมีบุญกุศลมันรองรับลงมาจนถึงกับที่ว่าถึงที่สุดแล้ว

อย่างเทวดาในพระไตรปิฎก สวรรค์ ๖ ชั้น มีรต ๖ ชั้นมารับหมดเลยจะไปชั้นไหนก็ได้ถ้าบุญเราพอนะ รถมารับเลยไปชั้นไหนก็ได้ให้เราเลือกเอา แต่ถ้าเราบุญครึ่งๆ กลางๆ ก็ต้องไปผ่านตรงนี้ ใจที่ว่าต้องไปตัดสินกัน แต่ถ้านั่นก็ไปเลยๆ ถ้าจะลงต่ำก็ต่ำไปเลย นั่นพูดถึงว่าถ้ามันไม่พอ

แต่บุญกุศลใด ถึงมาเพื่ออะไร มาเพื่อตรงนี้แหละ ความเข้าใจเป็นโทษตรงนี้ มันถึงเลงสงสัยใจ อารมณ์มันออกไป มันเสวยอารมณ์ตรงนั้นก่อน เขาถึงให้คิดถึงอารมณ์ของเรา ถ้าบุญมันพอแล้ว มันไม่สงสัย มันไม่กลัวอะไร พอไม่กลัวอะไรมันก็เสวยอารมณ์นั้นเพราะอย่างที่ว่าเห็นใหม่ เสวยอารมณ์นั้น

ฟังสิ คำว่าเสวยอารมณ์นั้นไปตามภพนั้น มันมีเครื่องหมายบอก แต่เวลาที่ว่าสิ้นแล้วมันไม่มีอารมณ์ให้เสวย มันว่างหมด นิพพานมันเป็นอย่างนั้น พอมันว่างหมดมันก็ไปประสามัน แล้วต้องมาเข้าอะไรอีก ถ้าเข้าก็เสวยอารมณ์ พระพุทธเจ้าไม่ได้เข้าพระพุทธเจ้ามาผ่านตรงนี้ก่อน

ฟังนะ ในพระไตรปิฎกนะ พระพุทธเจ้ามาเข้า ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน แล้วก็ขึ้นอากาศาณัญจายตนะ วิญญูณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนาสัญญานาสัญญายตนะ ถอยกลับมา แล้วก็ถอยลงมา แล้วผ่านมาถึงระหว่างนั้น พอถึงระหว่างรูปฌานกับอรุณฌาน ถึงระหว่างนั้นพระพุทธเจ้าก็ปรินิพพานตรงนั้น ถึงระหว่างนั้นแล้วออก ไม่ใช่นิพพานในฌานนั้น จริงไหม

ถ้านิพพานในฌานนั้น อันนั้นเป็นรูปแล้ว ฌานสมาบัตินะ รูปราคะ อรูปราคะมานะ อุทธัจจะ อวิชชา เป็นสังโยชน์ตัวหนึ่งนะ เป็นการคิด ฌานนี้เป็นวัตถุ จิตนี้มาเข้ารูปฌานกับอรุณฌานก็ถือว่าเป็นสังโยชน์ เพราะรูปฌาน ใจ รูปฌาน อรูปฌาน รูปราคะ อรูปราคะ ฌานนี้เป็นราคะ เป็นความติดเนื่อง

จะนั่นพูดถึงไม่เข้าอันนี้ เพราะอันนี้มันเป็นสังโยชน์อยู่แล้ว เพียงแต่ที่เข้ามานี่ เพราะจะยืนยันใจ จะเป็นตัวอย่างแบบอย่างให้เราชาวพุทธว่านิพพานมีใจ ถ้าไม่มีจิตนี้ มันจะสูญไป จิตนี้มันจะมาเข้าอะไร ตัวจิต ตัวนิพพาน มันจะมาเข้าอะไร ตัวที่จิตเป็นนิพพานจะมาเข้าอะไร มาเข้าไปยืนยันว่านี่มันมีความรู้สึก มันมีผู้รับผล เหตุผลมันอยู่ตรงนั้น ไม่ใช่ว่าต้องมาเข้า ไม่ใช่! ไม่ใช่เลย เพราะอันนี้มันเป็นตัวติดอยู่แล้ว เป็นตัวสังโยชน์อยู่แล้ว

แล้วก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเกิด มันก็มีอยู่แล้ว สมาบัติมีอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าไปเรียนกับ อาจารย์ดาบส อุทกดาบส นั้นเห็นใหม่ พระพุทธเจ้าไปเรียนมาก่อนแล้ว แล้วพูดถึงมาสำเร็จจนนิพพานแล้วจะกลับไปเข้าตรงนั้นอีกหรือ เพียงแต่ยืนยันกันเท่านั้นเอง นี่

พูดถึงจิตใจ บุญกุศลใจ เราสร้างไป เราทำของเราไป เราเชื่อของเรานี้ชาวพุทธเป็นผู้มี
ปัญญา

อาจารย์มหาบัวถึงได้บอก “ศาสนาพุทธเราเปรียบเสมือนห้างสรรพสินค้า” มี
ตั้งแต่ทำบุญตักบาตรหน้าบ้านได้บุญที่สุด กับไปถึงก็รูปฉาน อรูปฉานเห็นไหม มันมี
ตั้งแต่ไม้จิ้มฟัน มีทุกอย่าง มีขายพร้อมหมด แล้วแต่เขาจะเอาอะไร เราอย่าไปติดตรงนั้น
สิ เราสูงกว่าเขาแล้วไง

อย่างเช่น คนเขาถามเรา “หลวงพี่ ตักบาตรต้องกรวดน้ำไหม?”

“ต้อง!” ต้องเลย เพราะอะไร เพราะเขาใหม่ๆ เขาพี่น้อง ต้องให้เขาแบบว่า ให้
เขาเป็นวัตถุก่อน เห็นไหม

พอเขาทำคล่องแล้ว “หลวงพี่ต้องกรวดน้ำไหม?”

“กรวดน้ำใจสิ น้ำนั้นหยาบเกินไปแล้ว” นี่เราจะสอนคนไง

ฉะนั้น ไอ้ตรงนั้น เขายังอยู่ขั้นนั้น เราขึ้นมาสูงกว่าเขาแล้วเราจะลงกลับไปตรง
นั้นทำไม เราอยู่ที่เหนือกว่าไซ้ไหม เราเข้าใจได้เหนือกว่า เราต้องเหนือออกมาเรื่อยๆ สิ
แต่บอกอันนั้นไม่ใช่ ก็ไม่ใช่ซะ อันนั้นเป็นการเริ่มต้น

ศาสนาเรามันถึงว่ามีมากมายเลย เราจะเอาตรงไหน แล้วเราจะพัฒนาใจเราขึ้นมา
แค่ไหน เห็นไหม เพราะว่าเขาเถียงกันตรงนั้น เราจะลดตัวเราเข้าไปเถียงตรงนั้นเลย
ไม่ใช่ ไม่ใช่ ไม่ได้ คือว่าเราผ่านตรงนั้นมาแล้ว

แต่ของเขาไซ้ ต้องเป็นอย่างนั้นเลย ไซ้! ทำเลย พอมันทำมากเข้าๆ เขาจะละเอียด
ขึ้นมาๆ มันก็ขึ้นมาเป็นเราไง จริงไหม เราถึงบอกว่าไซ้! ไซ้ระดับหนึ่ง ไซ้ของเขา เพราะ
ในห้างสรรพสินค้านี้ แบบว่าอันนั้นมันต่ำกว่า จะบอกว่าไม่ใช่ไม่ได้ซะ อันนั้นหมายถึง
ว่า มันไม่มีหยาบ มีกลาง มีละเอียด

แม้แต่มรรคอย่างที่ว่าโลกียะ โลกุตระ พิจารณาใหม่ๆ มันก็จะเป็นโลกียะ
ทั้งหมด แล้วถ้าไม่พิจารณาเลย แล้วจะเอาอะไรมาพิจารณา ต้องพิจารณารูป รส กลิ่น
เสียง ภายนอก มันต้องอิงกันไง จากหยาบๆ แล้วมันละเอียดเข้าไปเป็นกลางๆ จนละเอียด

สุด เห็นไหม มรรคมันต้องมันสับกันอยู่อย่างนั้น แล้วเราใช้แรงใดแรงหนึ่งไม่ได้ มันไม่พอ ไร่ต้องดูไป ดูเขาๆ

แล้วอย่างการพิจารณาก็เหมือนกัน จริตนิสัย ความไม่เหมือนกัน แต่เหตุผล โครงสร้างต้องเหมือนกัน อาจารย์มหาบัวอีกแหละพูด ท่านเทศน์ร้อยแปด แต่สุดท้าย ท่านผ่านตรงนี้ ผ่านประตูใจ ต้องผ่านประตู ถ้าเราไม่ผ่านประตูนี้ถือว่าไม่ใช่ นะ จะมาทางไหนก็แล้วแต่ต้องผ่านตรงนี้ ต้องผ่านตรงนี้ๆ ถ้าผ่านตรงนี้ก็ถือว่าสิ้นสุดใจ

แล้วอย่างที่เขาเข้าใจกัน พวกปฏิบัติเข้าใจ ส่วนใหญ่เดี๋ยวนี้จะเข้าใจอย่างนี้หมด เลย เข้าใจว่าภาวนาไปให้จิตว่าง ให้จิตสบายๆ เรายกตัวอย่างว่าพระโง่ง ว่าเอ็งสร้างตึก ๑๐๐ ชั้นเลย แล้วไม่มีประตูเข้าออกเลย เอ็งสร้างขึ้นมาเพื่ออะไร สร้างขึ้นมาไม่มีประโยชน์ให้ใครได้อยู่อาศัยแล้ว เพราะเราสร้างตึกขึ้นมาเลย แล้วเราไม่มีประตูไม่มี หน้าต่างอย่างนี้ มันจะไปมีประโยชน์อะไร มันมีแต่วันล่มสลายไป วัตถุนั้นมันเสื่อมสภาพแล้วมันต้องล่มสลายไป แล้วใครได้ประโยชน์ ไม่มีใครได้ประโยชน์เลย

ทำใจให้ว่างๆๆ ไร่อย่างนั้น มันก็เหมือนอย่างนั้นละ เหมือนกับเราสร้างโดมขึ้นมาแล้วไม่มีทางเข้าออก จิตนี้มันก็คร่อมอยู่อย่างนั้น ถึงเวลาแล้วมันก็เสื่อมสลายไป สัพเพณีทำมาต้องเป็นอนัตตาทั้งหมด แล้วเอ็งได้อะไรขึ้นมา แต่ด้วยความเข้าใจผิดของเขา นะ เขาว่า “ผมจะไปเรื่อยๆ เรื่อยๆ จนเป็นนิพพาน” โอ้โฮ มันแทบตายเลยนะ มานั่ง ล่อๆ อย่างนี้

เขาบอกว่า “ก็ทำไปเรื่อยๆ” แล้วพระพุทธเจ้าสอน สมณะกรรมฐาน วิปัสสนาฐาน เพื่ออะไร แล้ววิปัสสนากรรมฐานนี้ มันปัญญาฆ่ากิเลสนะ สมณะมันฆ่ากิเลสได้ที่ไหน สมณะมันก็เหมือนกับเราสร้างตึกขึ้นมาหลังหนึ่ง เขามีความสุขนะ สมาธินี้ โอ้โฮ สมาธิ จิตสงบ ว่างอยู่อย่างนั้นละ แล้วก็จรรอให้มันละเอียดลงๆ ให้มันเป็นนิพพานไป ไม่มีทาง! ไม่มีทางเลย นี่ความไม่เข้าใจนี้ มรรคหยาบๆ เห็นไหม

แล้วว่าไม่ใช่มรรคหรือ? ใช่! แล้วมรรคมันหยาบ ถ้าไม่ละเอียดเข้าไปมันก็เป็น มรรค มันก็คาอยู่อย่างนั้น มันมรรคหยาบ ต้องมามรรคกลาง แล้วมรรคละเอียดเข้าไป เห็นไหม ต้องมีอย่างนี้เพิ่มขึ้นมา พอเข้าไปสวายนั่นตื่นตื่นมาก มีความสุขมาก โอ้โฮ

อารมณ์นี้แหละอารมณ์นิพพาน ว่าง สบาย โลง แล้วเดี๋ยวมันก็จะกลิ้ง เพราะเดี๋ยวตึกนั้นมันก็จะพังไป

ตึก ความมั่นคงของใจใจ ใจนี้ตั้งมั่น เป็นสมาธินี้ตั้งมั่นมาก ใจนี้มั่นคง แต่มั่นคงขนาดไหนก็แล้วแต่มันก็ต้องเสื่อมสภาพ ไม่มีสิ่งไหนคงที่เลย โลกนี้เป็นอนิจจังทั้งหมด แม้แต่เรื่องของใจ ก็เสถียรละเอียดขนาดไหน มันยึดขนาดไหน มันยังพังทลายเลย ถ้ามรรคเราเดินเข้าไปถูกต้อง แต่มรรคนี้สร้างขึ้นมาแล้วกิเลสมันหลอกใช้อีกทีหนึ่ง

อาจารย์ใช้คำว่าบังเงาใจ กิเลสบังเงาอยู่หลังการประพฤติปฏิบัติของเรา มันใช้กิริยาที่เราประพฤติปฏิบัตินี้ล่อ ใจมาฆ่าเราอีกทีหนึ่ง เพื่อไม่ให้เราพ้นจากมือของมัน นี่ขายก่อนซื้อ สุขก่อนทรมานใจ พอเข้าไปแล้วก็เข้าใจว่ามันไปจินตนาการธรรมะ พระพุทธเจ้าก่อนไป จินตนาการของครูบาอาจารย์ไป แล้วพยายามทำใจให้เป็นอย่างนั้นไป

การจินตนาการนี้พออารมณ์เป็นอย่างนั้นมันบอกว่าว่างอย่างนั้นๆ แล้วก็ว่างจริงๆ แต่ว่างด้วยการเก็บไว้ได้พรมไป ไม่ได้ว่างด้วยการสมุจเฉทปหานด้วยที่ว่าเดินเข้าไป ประคองใจ ต้องเข้าประตูตรงนี้อย่างเดียว จะไปไหนก็แล้วแต่ตามสบายเลย

โครงสร้างต้องกลับมาผ่านตรงนี้ ผ่านการสมุจเฉทกัน ต้องเข้าประตูนี้ ต้องรู้ขณะเปิดประตู เข้าใจ วิปยุตเข้าไปเลย กลั้นเข้าไปเหมือนเรากลั้นเหล้าหรือกลั้นกิเลสเข้าไป กลั้นเข้าไปเลย พอมันคลายตัวมันความบริสุทธิ์ก็ไหลออกมาเห็นใหม่

ความบริสุทธิ์ ใจจากการกลั้นนั้นมันออกมา อันนั้นเป็นความบริสุทธิ์ นี้วิปยุตเข้าไปเลยขณะที่มันเดือด ขณะที่มันกลั้นแล้วมันคลายตัวออกมา พอมันเย็นตัวลงอันนั้นถึงเป็นผลของมัน นี่คือวิปัสสนา ปัญญาไป ปัญญาที่ว่านี่ปัญญา ปัญญา ปัญญาที่มันก็ต้องใคร่ครวญ ศาสนาพุทธ พุทธะคือปัญญา พุทธะคือเอาตัวรอดให้ได้ (เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)